

ЕВРОПЕЙСКА КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВТА НА ЧОВЕКА

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

изменена и допълнена от Протоколи
№ 11 и 14,

придружена от Протоколи № 1, 4, 6,
7, 12, 13 и 16

Текстът на Конвенцията е представен с измененията и допълненията съгласно Протокол № 14 (CETS № 194), в сила от 1 юни 2010 г.

Текстът на Конвенцията е изменен съгласно разпоредбите на Протокол № 3 (ETS № 45), влязъл в сила на 21 септември 1970 г., на Протокол № 5 (ETS № 55), влязъл в сила на 20 декември 1971 г., и на Протокол № 8 (ETS № 118), влязъл в сила на 1 януари 1990 г., и включващ също текста на Протокол № 2 (ETS № 44), който съгласно своя член 5, параграф 3 е интегрална част от Конвенцията от влизането си в сила на 21 септември 1970 г. Всички разпоредби, които са били изменени или добавени от тези Протоколи, са заместени от Протокол № 11 (ETS № 155) от датата на неговото влизане в сила на 1 ноември 1998 г. От тази дата Протокол № 9 (ETS № 140), влязъл в сила на 1 октомври 1994 г., е отменен и Протокол № 10 (ETS № 146) е загубил значение.

Актуализирана информация за страните, подписали и ратифицирали Конвенцията и Протоколите към нея, както и пълният списък на направените декларации и резерви може да се намери на www.conventions.coe.int.

Единствено английският и френският текст на Конвенцията имат сила. Настоящият превод не представлява официална версия на Конвенцията.

Европейският съд по правата на човека
Council of Europe
F-67075 Strasbourg cedex
www.echr.coe.int

СЪДЪРЖАНИЕ

Конвенция за защита правата на човека и основните свободи.....	5
Протокол № 1	35
Протокол № 4	38
Протокол № 6	42
Протокол № 7	46
Протокол № 12.....	52
Протокол № 13.....	56
Протокол № 16.....	60

Конвенция за защита правата на човека и основните свободи

Рим, 4.XI.1950 г.

Правителствата, подписали тази Конвенция като членове на Съвета на Европа,

вземайки предвид Всеобщата декларация за правата на човека, провъзгласена от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 10 декември 1948 година;

вземайки предвид, че Декларацията има за цел да осигури всеобщото и ефективно признаване и спазване на правата, провъзгласени в нея;

имайки предвид, че целта на Съвета на Европа е да се постигне по-голямо единство между неговите членове и че едно от средствата за преследване на тази цел е поддържането и по нататъшното осъществяване на правата на човека и основните свободи;

потвърждавайки отново своята дълбока вяра в тези основни свободи, които представляват основа на справедливостта и мира в целия свят и могат по-ефикасно да бъдат осъществени, от една страна, по пътя на действената политическа демокрация, а от друга, чрез общо разбиране и спазване на правата на човека, към които се придържат;

решени, като правителства на европейски страни, които имат общи ценности и общо наследство от политически традиции, идеи, свобода и върховенство на закона, да направят първата крачка към съвместното осъществяване на някои от правата, провъзгласени от Всеобщата декларация,

се договори за следното:

ЧЛЕН 1

Задължение за зачитане правата на човека

Високодоговарящите страни осигуряват на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в част I на тази Конвенция.

ЧАСТ I ПРАВА И СВОБОДИ

ЧЛЕН 2

Право на живот

1. Правото на живот на всеки се защитава от закона. Никой не може да бъде умишлено лишен от живот, освен в изпълнение на съдебна присъда за извършено престъпление, за което такова наказание е предвидено в закона.
2. Лишаването от живот не се разглежда като противоречиво на разпоредбите на този член, когато то е резултат от употреба на сила, призната за абсолютно необходима:
  - a) при защитата на което и да е лице от незаконно насилие;
  - b) при осъществяването на правомерен арест или при предотвратяване на бягството на лице, законно лишено от свобода;
  - c) при действия, предприети в съответствие със закона за потушаване на бунт или метеж.

ЧЛЕН 3

Забрана на изтезанията

Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.

ЧЛЕН 4

Забрана на робството и на принудителния труд

1. Никой не може да бъде държан в робство или в принудително подчинение.
2. Никой не може да бъде заставян да извършва принудителен или задължителен труд.
3. За целите на този член не представлява „принудителен или задължителен труд“:
  - a) всеки труд, който обикновено е задължителен за лицата, лишени от свобода в съответствие с член 5 на тази Конвенция, или по време на условно освобождаване от такова лишаване от свобода;
  - b) всяка служба от военен характер или, в страните, където се признава освобождаване от военна служба заради религиозни или други убеждения, службата, отбивана вместо задължителната военна служба;
  - c) всяка повинност, изпълнявана в случай на извънредно положение или бедствие, застрашаващи съществуването или благосъстоянието на обществото;
  - d) всеки труд или повинност, представляващи елемент от обичайните граждански задължения.

ЧЛЕН 5

Право на свобода и сигурност

1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода, освен в следните случаи и по реда, предвиден от закона:

- a) законосъобразно лишаване от свобода по силата на постановена от компетентен съд присъда;
- b) законосъобразен арест или лишаване от свобода за неизпълнение на законосъобразно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;
- c) законосъобразен арест или лишаване от свобода, с цел да се осигури явяване пред компетентния съгласно закона орган, по обосновано подозрение за извършено престъпление, или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие, след като е извършило престъпление;
- d) лишаване от свобода на непълнолетно лице въз основа на законосъобразно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел или законосъобразно лишаване от свобода на такова лице, с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;
- e) законосъобразно лишаване от свобода, с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевнболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;
- f) законосъобразен арест или лишаване от свобода на дадено лице, с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната, или на лице, против което се предприемат действия за неговото експулсиране или екстрадиране.

2. На всеки арестуван трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.

3. Всеки арестуван или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на параграф 1 с) на този член трябва едновременно да бъде арестуван пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на своето задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, има право на обезщетение.

ЧЛЕН 6

Право на справедлив съдебен процес

1. Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок, от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния

живот на страните по делото или, само в необходимата според съда степен, в случаите, когато поради особени обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието.

2. Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, се смята за невинно до доказване на вината му в съответствие със закона.

3. Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, има следните минимални права:

- a) да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причините за обвинението срещу него на разбираем за него език;
- b) да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;
- c) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато интересите на правосъдието го изискват;
- d) да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите, свидетелстващи против него, и да изисква призоваването и разпита на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия;
- e) да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда.

ЧЛЕН 7

Неналагане на наказание без закон

1. Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на неговото извършване не е било квалифицирано като престъпление по националното или международното право. Не може да бъде налагано наказание по-тежко от това, което е било предвидено за съответното престъпление в момента, когато то е било извършено.

2. Този член не изключва съденето и наказването на което и да е лице за действие или бездействие, които в момента на тяхното извършване са представлявали престъпление в съответствие с общите принципи на правото, признати от цивилизованите народи.

ЧЛЕН 8

Право на зачитане на личния и семейния живот

1. Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот, на жилището и на тайната на кореспонденцията.

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.

ЧЛЕН 9

Свобода на мисълта, съвестта и религията

1. Всеки има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва свободата на всеки да променя своята религия или убеждения и свободата да изповядва своята религия или убеждения индивидуално или колективно, публично или в частен кръг, чрез богослужение, преподаване, практикуване и спазване на ритуали.

2. Свободата да се изповядват религията или убежденията подлежи само на такива ограничения, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на обществената сигурност, за защитата на обществения ред, здравето и морала или за защитата на правата и свободите на другите.

ЧЛЕН 10

Свобода на изразяването на мнение

1. Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата на всеки да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от държавните граници. Този член не забранява държавите да подлагат на разрешителен режим радио- и телевизионните компании и производителите на кинематографична продукция.

2. Упражняването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност и на териториалната цялост, за предотвратяването на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или правата на другите, за предотвратяване разкриването на информация, получена доверително, или за гарантиране авторитета и безпристрастността на правосъдието.

ЧЛЕН 11

Свобода на събранията и сдружаването

1. Всеки има право на свобода на мирните събрания и на свободно сдружаване, включително правото да образува и членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.

2. Упражняването на това право не подлежи на никакви ограничения, освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите. Този член не изключва въвеждането на

законни ограничения върху упражняването на тези права от служителите във въоръжените сили, полицията или държавната администрация.

ЧЛЕН 12

Право на встъпване в брак

Мъжете и жените, достигнали брачна възраст, имат право да встъпват в брак и да създават семейство в съответствие с националните закони, регулиращи упражняването на това право.

ЧЛЕН 13

Право на ефективни правни средства за защита

Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.

ЧЛЕН 14

Забрана на дискриминацията

Упражняването на правата и свободите, изложени в тази Конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имуществено положение, рождение или друг някакъв признак.

ЧЛЕН 15

Дерогирание при извънредно положение

1. По време на война или на извънредно положение, застрашаващи съществуването на нацията, всяка от Високодоговарящите страни може да предприеме действия, освобождаващи я от изпълнението на нейните задължения по тази Конвенция, но строго в пределите на изискванията на положението, при условие че тези действия не са несъвместими с другите ѝ задължения по международното право.

2. На основата на предходната разпоредба не се допуска никакво освобождаване от задълженията по член 2, освен по отношение на смъртта като резултат от правомерни актове на война, както и от задълженията по членове 3, 4 (параграф 1) и 7.

3. Високодоговаряща страна, която се възползва от правото на такова освобождаване, е длъжна да предостави на Генералния секретар на Съвета на Европа пълна информация относно предприетите действия и породилите ги причини. Тя също така е длъжна да информира Генералния секретар на Съвета на Европа за датата на прекратяване на тези действия и на възстановяване прилагането на разпоредбите на Конвенцията в пълния им обем.

ЧЛЕН 16

Ограничения за политическата дейност на чужденците

Никоя от разпоредбите на членове 10, 11 и 14 не може да се тълкува като създаваща препятствия за Високодоговарящите страни да въведат ограничения за политическата дейност на чужденците.

ЧЛЕН 17

Забрана на злоупотребата с права

Никоя от разпоредбите на тази Конвенция не може да се тълкува като предоставяща правото на някоя държава, група или лице да осъществява дейност или действия, имащи за цел разрушаването на което и да е от правата и свободите, предвидени в тази Конвенция, или ограничаването им в по-голяма степен от предвидената в Конвенцията.

ЧЛЕН 18

Обхват на допустимите ограничения на правата

Ограниченията, допустими в съответствие с тази Конвенция по отношение упражняването на определени права и свободи, не могат да се прилагат с цел, различна от тази, за чието осъществяване са предвидени.

ЧАСТ II

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ЧЛЕН 19

Създаване на Съда

За да се осигури спазването на задълженията, поети от Високодоговарящите страни съгласно Конвенцията и Протоколите към нея, се създава Европейски съд по правата на човека, наричан по-долу „Съдът“. Той е постоянно действащ.

ЧЛЕН 20

Брой на съдиите

Съдът се състои от съдии, чиито брой е равен на броя на Високодоговарящите страни.

ЧЛЕН 21

Условия за упражняване на длъжността

1. Съдиите трябва да притежават високи морални качества и да отговарят или на изискванията, необходими за заемане на висши съдебни длъжности, или да са юрисконсулти с призната компетентност.
2. Съдиите заседават в Съда в лично качество.
3. За срока на пълномощията си съдиите не могат да упражняват никаква дейност, несъвместима с изискванията за независимост, безпристрастност или за работа на пълен работен ден; всеки въпрос, който възниква във връзка с прилагането на този параграф, се решава от Съда.

ЧЛЕН 22

Избор на съдиите

Съдиите за всяка Високодоговаряща страна се избират от Парламентарната асамблея с мнозинство от подадените гласове от списък от трима кандидати, определени от Високодоговарящата страна.

ЧЛЕН 23

Срок на мандата и освобождаване от длъжност

1. Съдиите се избират за срок от девет години. Те не подлежат на преизбиране.
2. Мандатът на съдиите изтича при навършване на 70-годишна възраст.
3. Съдиите изпълняват длъжността си до замяната им. Те обаче продължават да работят по делата, които вече са започнали да разглеждат.
4. Съдия не може да бъде освободен от длъжност, освен ако останалите съдии не решат с мнозинство от две трети, че е престанал да отговаря на необходимите условия.

ЧЛЕН 24

Секретариат и докладчици

1. Съдът разполага със секретариат, чиито функции и устройство се определят от правилника на Съда.
2. Когато заседава в едноличен състав, Съдът се подпомага от докладчици, които осъществяват функциите си под ръководството на председателя на Съда. Докладчиците са част от секретариата.

ЧЛЕН 25

Пленарен състав на Съда

Пленарният състав на Съда:

- a) избира свой председател и един или двама заместник-председатели за срок от три години; те могат да бъдат преизбирани;
- b) създава камари, съставени за определен срок;
- c) избира председатели на камарите на Съда; те могат да бъдат преизбирани;
- d) приема правилник на Съда;
- e) избира Секретар на Съда и един или няколко заместник-секретари;
- f) прави искания по член 26, параграф 2.

ЧЛЕН 26

Еднолични състави, комитети, камари и голяма камара

1. За разглеждане на заведените дела Съдът заседава в еднолични състави, комитети от трима съдии, камари от седем съдии и голяма камара от седемнадесет съдии. Камарите създават комитети за определен срок.
2. По искане на пленарния състав на Съда, Комитетът на министрите може с единодушно решение и за определен срок да намали броя на съдиите в камарите до пет.
3. Съдия, заседаващ в едноличен състав, не може да разглежда жалби, подадени срещу Високодоговарящата страна, по отношение на която е избран.
4. Като член по право на камарата или на голямата камара заседава съдията избран по отношение на Високодоговарящата страна, която е страна по производството. Ако няма такъв съдия

или той не е в състояние да заседава, в качеството на съдия заседава лице, избрано от председателя на Съда от списък, предоставен предварително от тази страна.

5. Членове на голямата камара са и председателят на Съда, заместник-председателите, председателите на камари и други съдии, избрани в съответствие с правилника на Съда. Когато делото е отнесено до голямата камара на основание член 43, никой съдия от камарата произнесла решението не участва в голямата камара, с изключение на председателя на камарата и на съдията, заседавал от името на заинтересованата Високодоговаряща страна.

ЧЛЕН 27

Правомощия на едноличните състави

1. Едноличен състав на Съда може да обяви за недопустима или да заличи от списъка на делата индивидуална жалба, подадена на основание член 34, когато такова решение може да бъде постановено без допълнително разглеждане.
2. Решението по параграф 1 е окончателно.
3. Ако едноличният състав не обяви жалбата за недопустима или не я заличи, той я отнася за допълнително разглеждане от комитет или камара.

ЧЛЕН 28

Правомощия на комитетите

1. Комитетът, сезиран с индивидуална жалба, подадена на основание на член 34, може с единодушно решение:
  - a) да я обяви за недопустима или заличава от списъка на делата, когато такова решение може да бъде постановено без допълнително разглеждане;
  - b) да я обяви за допустима и едновременно да постанови решение по същество, когато вече има трайно установена практика на Съда по въпроса, засягащ тълкуването или прилагането на Конвенцията или Протоколите към нея, който е в основата на делото.
2. Решенията по параграф 1 са окончателни.
3. Когато съдията, избран по отношение на Висококодоговаряща страна, която е страна по производството, не е член на комитета, последният може на всеки етап на производството да покани този съдия да замени един от членовете му, като вземе предвид всички релевантни обстоятелства, включително това дали Висококодоговарящата страна е оспорила прилагането на процедурата по параграф 1 b).

ЧЛЕН 29

Решения на камарите по допустимостта и по същество

1. Ако не е било постановено решение по допустимостта на основание членове 27 или 28, или решение по същество на основание член 28, една от камарите се произнася по допустимостта и по съществото на индивидуалните жалби, подадени на основание член 34. Решението по допустимостта може да бъде постановено отделно.

2. Една от камарите се произнася по допустимостта и по съществото на междудържавните жалби, подадени на основание член 33. Решението по допустимостта се взема отделно, освен ако по изключение Съдът не реши друго.

ЧЛЕН 30

Десезиране в полза на голямата камера

Когато висящо дело в някоя камера повдига съществен въпрос по тълкуването на Конвенцията или на Протоколите към нея, или когато решаването на даден въпрос от камарата може да доведе до противоречие с предходно решение на Съда, камарата може, по всяко време преди да е постановила решение по същество, да предостави разглеждането на делото на голямата камера, освен ако някоя от страните по делото не възрази.

ЧЛЕН 31

Правомощия на голямата камера

Голямата камера:

- a) се произнася по жалби, подадени на основание членове 33 или 34, когато делото ѝ е предоставено от дадена камера на основание член 30 или е отнесено пред нея на основание член 43;
- b) се произнася по въпроси, отнесени до Съда от Комитета на министрите на основание член 46, параграф 4; и
- c) разглежда исканията за съвещателни мнения, подадени на основание член 47.

ЧЛЕН 32

Компетентност на Съда

1. Компетентността на Съда обхваща всички въпроси, засягащи тълкуването и прилагането на Конвенцията и на Протоколите към нея, относно които е сезиран в съответствие с членове 33, 34, 46 и 47.
2. При спор относно компетентността на Съда, той се решава от Съда.

ЧЛЕН 33

Междудържавни дела

Всяка Високодоговаряща страна може да сезира Съда относно твърдяно нарушение на разпоредбите на Конвенцията и на Протоколите към нея, извършено от друга Високодоговаряща страна.

ЧЛЕН 34

Индивидуални жалби

Съдът може да бъде сезиран с жалба от всяко лице, неправителствена организация или група лица, които твърдят, че са жертва на нарушение от страна на някоя от Високодоговарящите страни на правата, провъзгласени в Конвенцията или в Протоколите към нея. Високодоговарящите страни са длъжни да не създават по никакъв начин пречки за ефективното упражняване на това право.

ЧЛЕН 35

Условия за допустимост

1. Съдът може да бъде сезиран само след изчерпване на всички вътрешноправни средства за защита, в съответствие с общопризнатите норми на международното право, в срок от шест месеца след датата на окончателното решение на националната инстанция.
2. Съдът не разглежда индивидуална жалба, подадена на основание член 34, която е:
  - a) анонимна; или
  - b) представлява по същество дело, вече разгледано от Съда или предмет на друга процедура на международно разглеждане или решаване на споровете, и не съдържа нова релевантна информация.
3. Съдът обявява за недопустима всяка индивидуална жалба, подадена на основание член 34, когато счете, че:
  - a) жалбата е несъвместима с разпоредбите на Конвенцията или на Протоколите към нея, явно необоснована или представляваща злоупотреба с правото на жалба; или
  - b) жалбодателят не е претърпял значителна вреда, освен когато зачитането на правата на човека защитени в Конвенцията и Протоколите към нея изисква разглеждане на жалбата по същество, като никое дело не може да бъде отхвърлено на това основание ако не е било надлежно разгледано от национален съд.
4. Съдът отхвърля всяка жалба, която счете за недопустима по силата на този член. Той може да направи това на всеки етап на производството.

ЧЛЕН 36

Конституиране на трета страна

1. По всяко дело, висящо пред една от камарите или пред голямата камера, всяка Високодоговаряща страна, чийто гражданин е жалбоподател, има право да представи писмено становище и да участва в открито заседание.
2. Председателят на Съда може, в интерес на справедливото правораздаване, да покани всяка Високодоговаряща страна, която не е страна в производството, или всяко заинтересувано лице извън жалбоподателя, да представи писмено становище или да участва в открито заседание.
3. По всяко дело, висящо пред една от камарите или пред голямата камера, Комисарят по правата на човека на Съвета на Европа може да представи писмено становище и да участва в открито заседание.

ЧЛЕН 37

Заличаване на жалба

1. На всеки етап от производството Съдът може да реши да заличи дадена жалба от списъка на делата, ако обстоятелствата дават основание да се смята, че:
  - a) жалбоподателят няма намерение повече да я поддържа; или
  - b) въпросът вече е решен; или
  - c) по всяка друга причина, установена от Съда, по-нататъшното разглеждане на жалбата е неоправдано.

Съдът обаче продължава разглеждането на жалбата, ако зачитането на правата на човека, защитени в Конвенцията и Протоколите към нея, налага това.

2. Съдът може да реши отново да включи дадена жалба в списъка, ако сметне, че обстоятелствата го оправдават.

ЧЛЕН 38

Разглеждане на делото

Съдът разглежда делото съвместно с представителите на страните и, когато е необходимо, предприема разследване, за чието ефективно осъществяване заинтересованите Високодоговарящи страни са длъжни да създават всички необходими условия.

ЧЛЕН 39

Приятелско споразумение

1. На всеки етап на производството Съдът може да се постави на разположение на заинтересованите страни с цел да се постигне приятелско споразумение по делото на основата на зачитане правата на човека, така както са определени в Конвенцията и в Протоколите към нея.
2. Процедурата по параграф 1 е поверителна.
3. В случай на постигане на приятелско споразумение Съдът заличава делото от списъка с решение, ограничаващо се до кратко изложение на фактите и на постигнатото споразумение.
4. Решението по параграф 3 се изпраща на Комитета на министрите, който следи за изпълнението на условията на приятелското споразумение, така както са изложени в решението.

ЧЛЕН 40

Открито заседание и достъп до документите

1. Заседанията са открити, освен ако Съдът в изключителни случаи не реши друго.
2. Депозираните в секретариата документи са публично достъпни, освен ако председателят на Съда не реши друго.

ЧЛЕН 41

Справедливо обезщетение

Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.

ЧЛЕН 42

Решения на камарите по същество

Решенията на камарите по същество стават окончателни в съответствие с разпоредбите на член 44, параграф 2.

ЧЛЕН 43

Отнасяне на дело до голямата камера

1. В срок от три месеца след датата на решението на камарата по допустима жалба всяка страна по делото може, в изключителни случаи, да поиска отнасяне на делото до голямата камера.
2. Състав от петима съдии от голямата камера приема молбата, ако делото засяга съществен въпрос по тълкуването

или прилагането на Конвенцията или на Протоколите към нея, или друг важен въпрос от обща значимост.

3. Ако съставът приеме молбата за разглеждане, голямата камера се произнася по делото с решение по същество.

ЧЛЕН 44

Окончателни решения по същество

1. Решението на голямата камера по същество е окончателно.
2. Решението на камера по същество става окончателно:
  - a) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде отнесено до голямата камера; или
  - b) три месеца след датата на решението, ако не е поискано отнасяне на делото до голямата камера; или
  - c) когато съставът на голямата камера отхвърли молбата за отнасяне, подадена съгласно член 43.
3. Окончателното решение се публикува.

ЧЛЕН 45

Мотиви на решенията

1. Решенията по същество и тези, с които жалбите се обявяват за допустими или недопустими, се мотивират.
2. Ако решение по същество, в цялост или в отделни свои части, не изразява единодушното становище на съдиите, всеки съдия има право да приложи към него особеното си мнение.

ЧЛЕН 46

Задължителна сила и изпълнение на решенията

1. Високодоговарящите страни се задължават да изпълняват окончателните решения по същество на Съда по всяко дело, по което те са страна.
2. Окончателното решение на Съда се изпраща на Комитета на министрите, който следи за неговото изпълнение.
3. Ако Комитетът на министрите счете, че контролът върху изпълнението на окончателно решение се възпрепятства поради затруднение при тълкуването на решението, той може да отнесе въпроса за тълкуването до Съда. Решението да се сезира Съда се взема с мнозинство от две трети от представителите, имащи право да заседават в комитета.
4. Ако Комитетът на министрите е на мнение, че Високодоговаряща страна отказва да изпълни окончателно решение по дело, по което е страна, той може, след отправяне на формално уведомление до тази страна, и с решение, прието с мнозинство от две трети от представителите, имащи право да заседават в комитета, да отнесе до Съда въпроса дали тази страна е изпълнила задължението си по параграф 1.
5. Ако Съдът установи нарушение по параграф 1, той връща делото на Комитета на министрите за обсъждане на мерките, които да бъдат предприети. Ако Съдът не установи нарушение по параграф 1, той връща делото на Комитета на министрите, който прекратява разглеждането му.

ЧЛЕН 47

Съвещателни мнения

1. По искане на Комитета на министрите Съдът може да дава съвещателни мнения по правни въпроси, отнасящи се до тълкуването на Конвенцията и Протоколите към нея.
2. Тези мнения не могат да засягат въпроси, отнасящи се до съдържанието и обхвата на правата и свободите, определени в част I на Конвенцията и в Протоколите към нея, нито каквото и да е друг въпрос, който би могъл да бъде разгледан от Съда или от Комитета на министрите в рамките на производствата, които могат да се образуват по Конвенцията.
3. Решението на Комитета на министрите да поиска съвещателно мнение от Съда се взема с мнозинството от гласовете на представителите, имащи право да заседават в комитета.

ЧЛЕН 48

Съвещателна компетентност на Съда

Съдът решава дали искането на Комитета на министрите за съвещателно мнение влиза в рамките на неговата компетентност, така както е определена в член 47.

ЧЛЕН 49

Мотиви към съвещателните мнения

1. Съвещателните мнения на Съда се мотивират.
2. Ако съвещателното мнение в цялост или в отделни свои части не изразява единодушното становище на съдиите, всеки съдия има право да приложи към него особеното си мнение.
3. Съвещателните мнения на Съда се изпращат на Комитета на министрите.

ЧЛЕН 50

Разходи на Съда

Разходите на Съда се поемат от Съвета на Европа.

ЧЛЕН 51

Привилегии и имунитети на съдиите

При изпълнение на своите функции съдиите се ползват с привилегиите и имунитетите, предвидени в член 40 на Статута на Съвета на Европа и в споразуменията, сключени в изпълнение на този член.

ЧАСТ III РАЗНИ

ЧЛЕН 52

Запитвания на Генералния секретар

При получаване на молба от Генералния секретар на Съвета на Европа всяка Високодоговаряща страна трябва да представи обяснение относно начина, по който нейното вътрешно право осигурява ефективно прилагане на разпоредбите на Конвенцията.

ЧЛЕН 53

Гарантиране на съществуващите права на човека

Никоя разпоредба на тази Конвенция не трябва да се тълкува като ограничаваща или накърняваща права или основни свободи на човека, гарантирани в законите на Високодоговаряща страна или в което и да е споразумение, по което тя е страна.

ЧЛЕН 54

Пълномощия на Комитета на министрите

Никоя разпоредба на тази Конвенция не ограничава пълномощията на Комитета на министрите по силата на Статута на Съвета на Европа.

ЧЛЕН 55

Отказ от други процедури за решаване на споровете

Високодоговарящите страни се съгласяват, че, освен по силата на специални споразумения, те няма да се ползват от други действащи договори, споразумения или декларации, с цел да поискат отнасяне на спор по повод тълкуването или прилагането на тази Конвенция към други процедури за решаване на спорове, освен предвидените в тази Конвенция.

ЧЛЕН 56

Териториален обхват

1. При ратифицирането, или по всяко време след това, всяка държава може да декларира чрез уведомление до Генералния секретар на Съвета на Европа, че действието на тази Конвенция, при условието на параграф 4 на този член, се разпростира върху всички или върху някои от териториите, за международните отношения на които тя носи отговорност.
2. Разпространението на действието на Конвенцията върху териториите, посочени в уведомлението, влиза в сила тридесет дни след получаването му от Генералния секретар на Съвета на Европа.
3. Разпоредбите на тази Конвенция ще се прилагат на тези територии с дължимото уважение към местните изисквания.
4. Всяка държава, направила декларация в съответствие с параграф 1 на този член, може по всяко време след това да декларира по отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетентията на Съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица в съответствие с член 34 на тази Конвенция.

ЧЛЕН 57

Резерви

1. При подписването на тази Конвенция или при депозирането на ратификационния си документ всяка държава може да направи резерва по отношение на някоя от разпоредбите на Конвенцията, в смисъл, че закон, действащ в този момент на нейна територия, съответства на тази разпоредба. По силата на този член не се допускат резерви от общ характер.
2. Всяка резерва, направена в съответствие с този член, трябва да съдържа кратко изложение на съответния закон.

ЧЛЕН 58

Денонсиране

1. Високодоговаряща страна може да денонсира тази Конвенция само след изтичането на пет години от датата, на която е станала страна по Конвенцията, и със шестмесечно предизвестие, отправено до Генералния секретар на Съвета на Европа, който уведомява за това другите Високодоговарящи страни.
2. Това денонсиране не освобождава съответната Високодоговаряща страна от задълженията по Конвенцията по отношение на всеки акт, който може да представлява нарушение на тези задължения и който е бил осъществен до момента на влизане в сила на денонсирането на Конвенцията.
3. При същите условия престава да бъде страна по тази Конвенция всяка от Високодоговарящите страни, която престава да бъде член на Съвета на Европа.
4. Конвенцията може да бъде денонсирана в съответствие с разпоредбите на предходните параграфи по отношение на всяка територия, върху която нейното действие е било разпространено по силата на член 56.

ЧЛЕН 59

Подписване и ратифициране

1. Тази Конвенция е открита за подписване от членовете на Съвета на Европа. Тя подлежи на ратифициране. Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.
2. Европейският съюз може да се присъедини към тази Конвенция.
3. Тази Конвенция влиза в сила след депозирането на десетия ратификационен документ.
4. По отношение на страна, ратифицирала Конвенцията след влизането ѝ в сила, тя влиза в сила в деня на депозиране на ратификационния документ.
5. Генералният секретар на Съвета на Европа информира всички членове на Съвета на Европа за влизането на Конвенцията в сила, за имената на Високодоговарящите страни, които са я ратифицирали, и за всяко следващо депозиране на ратификационен документ.

Съставена в Рим на 4 ноември 1950 година на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия на всяка от страните, подписали тази Конвенция.

Протокол № 1

към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи

Париж, 20.III.1952 г.

Правителствата, подписали този Протокол като членове на Съвета на Европа,

решени да предприемат действия за осигуряването на колективни гаранции за някои други права и свободи освен включените вече в Част I на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 година, (по-нататък наричана „Конвенцията“),

се договориха за следното:

ЧЛЕН 1

Защита на собствеността

Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.

ЧЛЕН 2

Право на образование

Никой не може да бъде лишен от правото на образование. При изпълнението на функциите, поети от нея в областта на образованието и преподаването, държавата зачита правото на родителите да осигуряват на своите деца образование и преподаване в съответствие със своите религиозни и философски убеждения.

ЧЛЕН 3

Право на свободни избори

Високодоговарящите страни се задължават да провеждат свободни избори през разумни интервали от време, с тайно гласуване, и при условия, осигуряващи свободното изразяване на мнението на народа при избиране на законодателното тяло.

ЧЛЕН 4

Териториален обхват

При подписването или при ратифицирането на този Протокол, или по всяко време след това, всяка Високодоговаряща страна може да изпрати на Генералния секретар на Съвета на Европа декларация, установяваща степента, в която тази страна се задължава да прилага разпоредбите на този Протокол по отношение на посочените в декларацията територии, за чиито международни отношения тя носи отговорност.

Всяка Високодоговаряща страна, изпратила декларация в съответствие с предходния параграф, може впоследствие да изпраща нови декларации, изменящи условията на някоя от предходните декларации или прекратяващи прилагането на разпоредбите на този Протокол по отношение на която и да е територия.

Декларация, направена в съответствие с този член, се счита за направена в съответствие с параграф 1 на член 56 на Конвенцията.

ЧЛЕН 5

Връзка с Конвенцията

Високодоговарящите страни ще считат членове 1, 2, 3 и 4 на този Протокол като допълнителни членове на Конвенцията и всички разпоредби на Конвенцията се прилагат съответно.

ЧЛЕН 6

Подписване и ратифициране

Този Протокол е открит за подписване от членовете на Съвета на Европа, подписали Конвенцията; той подлежи на ратифициране, което може да бъде осъществено едновременно с ратифицирането на Конвенцията или след това. Той влиза в сила след депозирането на десетия ратификационен документ. По отношение на държавите, които са ратифицирали Протокола след неговото влизане в сила, той влиза в сила в деня на депозиране на съответния ратификационен документ.

Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа, който информира всички членове на Съвета за имената на онези, които са ратифицирали Протокола.

Съставен в Париж на 20 март 1952 година на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия на всяко от правителствата, подписали този Протокол.

Протокол № 4

към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи относно признаването на някои права и свободи, освен вече провъзгласените в Конвенцията и в Протокол № 1

Страсбург, 16.IX.1963 г.

Правителствата, подписали този Протокол като членове на Съвета на Европа,

решени да предприемат действия за осигуряването на колективни гаранции за някои други права и свободи, освен включените вече в Част I на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 година (по-нататък наричана „Конвенцията“), и в членове 1 до 3 на Протокол № 1 към Конвенцията, подписан в Париж на 20 март 1952 година,

се договориха за следното:

ЧЛЕН 1

Забрана на лишаването от свобода за дълг

Никой не може да бъде лишен от свобода само поради невъзможност да изпълни договорно задължение.

ЧЛЕН 2

Свобода на придвижване

1. Всеки, който се намира на законно основание на територията на дадена държава, има право свободно да се придвижва и свободно да избира своето местожителство в пределите на тази територия.
2. Всеки е свободен да напусне пределите на всяка държава, включително и на своята.
3. Упражняването на това право не подлежи на никакви ограничения, освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за поддържане на обществения ред, за предотвратяване на престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите.
4. Правата, признати в параграф 1, могат да бъдат също така предмет на ограничения в определени зони. Ограниченията трябва да са въведени в съответствие със закона и оправдани от гледна точка на обществения интерес в едно демократично общество.

ЧЛЕН 3

Забрана за експулсиране на собствените граждани

1. Никой не може да бъде експулиран по силата на индивидуални или колективни мерки от територията на държавата, на която е гражданин.
2. Никой не може да бъде лишен от правото да влезе на територията на държавата, на която е гражданин.

ЧЛЕН 4

Забрана за колективно експулсиране на чужденци

Колективното експулсиране на чужденци е забранено.

ЧЛЕН 5

Териториален обхват

1. При подписването или при ратифицирането на този Протокол, или по всяко време след това, всяка Високодоговаряща страна може да изпрати на Генералния секретар на Съвета на Европа декларация, установяваща степента, в която тази страна се задължава да прилага разпоредбите на този Протокол по отношение на посочените в декларацията територии, за чиито международни отношения тя носи отговорност.

2. Всяка Високодоговаряща страна, изпратила декларация в съответствие с предходния параграф, може впоследствие да изпраща нови декларации, изменящи условията на някоя от предходните декларации или прекратяващи прилагането на разпоредбите на този Протокол по отношение на която и да е територия.

3. Декларация, направена в съответствие с този член, се счита за направена в съответствие с параграф 1 на член 5б на Конвенцията.

4. Територията на всяка държава, по отношение на която Протоколът се прилага по силата на ратифицирането или приемането му, и всяка територия, по отношение на която Протоколът се прилага по силата на декларация, направена от съответната държава съгласно този член, се считат за отделни територии за целите на употребата на термина „територия на дадена държава“ в членове 2 и 3.

5. Всяка държава, направила декларация в съответствие с параграфи 1 или 2 на този член, може по всяко време след това да декларира по отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетентията на Съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица в съответствие с член 34 на Конвенцията във връзка с всички или с който и да било от членове 1 до 4 на този Протокол.

ЧЛЕН 6

Връзка с Конвенцията

Високодоговарящите страни ще считат членове 1 до 5 на този Протокол като допълнителни членове на Конвенцията и всички разпоредби на Конвенцията се прилагат съответно.

ЧЛЕН 7

Подписване и ратифициране

1. Този Протокол е открит за подписване от членовете на Съвета на Европа, подписали Конвенцията; той подлежи на ратифициране, което може да бъде осъществено едновременно с ратифицирането на Конвенцията или след това. Той влиза в сила след депозирането на петия ратификационен документ. По отношение на страните, които са ратифицирали Протокола след неговото влизане в сила, той влиза в сила в деня на депозиране на съответния ратификационен документ.

2. Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа, който информира всички членове на Съвета за имената на онези, които са ратифицирали Протокола.

Вуверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха този Протокол.

Съставен в Страсбург на 16 септември 1963 година на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия на всяка от държавите, подписали този Протокол.

Протокол № 6

към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи относно отмяната на смъртното наказание

Страсбург, 28.IV.1983 г.

Държавите-членки на Съвета на Европа, подписали този Протокол към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 година (по-нататък наричана „Конвенцията“),

считайки, че еволюцията, осъществена в няколко от държавите-членки на Съвета на Европа, е израз на общата тенденция в полза на премахването на смъртното наказание,

се договориха за следното:

ЧЛЕН 1

Отмяна на смъртното наказание

Смъртното наказание се отменя. Никой не може да бъде осъден на смърт, нито екзекутиран.

ЧЛЕН 2

Смъртно наказание във военно време

Държавата може да предвижда в своето законодателство смъртно наказание за действия, извършени по време на война или на непосредствена опасност от война; това наказание се

прилага само в случаите, определени в закона, и в съответствие с неговите разпоредби. Държавата информира Генералния секретар на Съвета на Европа за съответните разпоредби на законодателството, отнасящо се до смъртното наказание.

ЧЛЕН 3

Забрана за дерогиране

Не се допуска освобождаване от изпълнението на задълженията по този Протокол на основание член 15 от Конвенцията.

ЧЛЕН 4

Забрана за резерви

Не се допускат резерви по отношение на разпоредбите на този Протокол на основание член 57 от Конвенцията.

ЧЛЕН 5

Териториален обхват

1. При подписването или при депозирането на ратификационния си документ или на документа за приемане или утвърждаване всяка държава може да посочи територията или териториите, по отношение на които се прилага този Протокол.

2. Всяка държава може по всяко време след това чрез декларация, изпратена на Генералния секретар на Съвета на Европа, да разшири действието на този Протокол по отношение на всяка друга територия, посочена в декларацията. Протоколът влиза в сила по отношение на тази територия на първия ден от месеца, който следва датата на получаване на съответната декларация от Генералния секретар.

3. Всяка декларация, направена в съответствие с предходните два параграфа, може да бъде оттеглена в частта ѝ, засягаща която и да е от посочените в нея територии, чрез уведомяване на Генералния секретар. Оттеглянето влиза в сила на първия ден от месеца, който следва датата на получаване на съответното уведомление от Генералния секретар.

ЧЛЕН 6

Връзка с Конвенцията

Държавите страни по този Протокол ще считат членове 1 до 5 на този Протокол като допълнителни членове на Конвенцията и всички разпоредби на Конвенцията се прилагат съответно.

ЧЛЕН 7

Подписване и ратифициране

Този Протокол е открит за подписване от държавите-членки на Съвета на Европа, подписали Конвенцията. Той подлежи на ратифициране, приемане или утвърждаване. Държава-членка на Съвета на Европа не може да ратифицира, приеме или утвърди този Протокол, без да е ратифицирала или едновременно с това да ратифицира Конвенцията. Ратификационните документи и документите за приемане или утвърждаване се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

ЧЛЕН 8

Влизане в сила

1. Този Протокол влиза в сила на първия ден от месеца, който следва датата, на която пет от държавите-членки на Съвета на Европа ще са станали страни по този Протокол в съответствие с разпоредбите на член 7.

2. По отношение на държава-членка, която впоследствие изрази съгласие да стане страна по този Протокол, той влиза в сила на първия ден от месеца, който следва датата на депозиране на ратификационния документ или на документа за приемане или утвърждаване.

ЧЛЕН 9

Функции на депозитария

Генералният секретар на Съвета на Европа информира държавите-членки на Съвета за:

- a) всяко подписване;
- b) депозирането на всеки ратификационен документ или документ за приемане или утвърждаване;
- c) датите на влизане в сила на този Протокол в съответствие с членове 5 и 8;
- d) всяко друго действие, уведомление или съобщение, имащо отношение към този Протокол.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха този Протокол.

Съставен в Страсбург на 28 април 1983 година на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия на всяка държава-членка на Съвета на Европа.

Протокол № 7

към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи

Страсбург, 22.XI.1984 г.

Държавите-членки на Съвета на Европа, подписали този Протокол,

решени да предприемат нови действия за осигуряването на колективни гаранции за някои права и свободи по силата на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 година (по-нататък наричана „Конвенцията“),

се договориха за следното:

ЧЛЕН 1

Процедурни гаранции по отношение експулсирането на чужденци

1. Чужденец, пребиваващ на законно основание на територията на дадена държава, може да бъде експулсиран само по силата на решение, взето съгласно закона, и трябва да има възможност:

- а) да представи доводи против експулсирането си;
- б) да бъде проверен неговият случай;
- в) за тази цел да бъде представяван пред компетентния орган или пред едно или няколко лица, назначени от този орган.

2. Чужденец може да бъде експулсиран преди да се възползва от правата, изброени в параграф 1 а), б) и в) на този член, когато това е необходимо в интерес на общественения ред или е мотивирано от съображения за национална сигурност.

ЧЛЕН 2

Право на обжалване в наказателното производство

1. Всяко лице, признато от съда за виновно в извършването на престъпление, има право да обжалва обявяването си за виновно или осъждането си пред висшестоящ съд. Упражняването на това право, включително основанията за това, се урежда от закона.

2. Това право подлежи на изключения по отношение на маловажни престъпления, определени от закона, или когато съответното лице е било осъдено в първа инстанция от най-висшия съд в държавата, или е признато за виновно и осъдено в резултат на жалба, подадена срещу неговото оправдаване.

ЧЛЕН 3

Право на обезщетение в случай на съдебна грешка

Когато влязла в сила присъда бъде впоследствие отменена или е последвало помилване въз основа на нови или новооткрити обстоятелства, които доказват, че е била допусната съдебна грешка, лицето, изтърпяло наказанието в изпълнение на такава присъда, се обезщетява съгласно закона или практиката на съответната държава, освен ако се докаже, че неразкриването навреме на неизвестния факт се дължи изцяло или частично на самия него.

ЧЛЕН 4

Забрана за повторно осъждане или наказание

1. Никой не може да бъде съден или наказан от съда на една и съща държава за престъпление, за което вече е бил оправдан или окончателно осъден съгласно закона и наказателното производство на тази държава.
2. Разпоредбите на предходния параграф не представляват пречка за възобновяването на процеса съгласно закона и наказателното производство на съответната държава, ако има доказателства за нови или новооткрити обстоятелства или за съществен порок на процеса, които са повлияли на неговия изход.
3. Не се допуска освобождаване от изпълнението на задълженията по този Протокол на основание член 15 от Конвенцията.

ЧЛЕН 5

Равенство между съпрузи

Съпрузите имат равни граждански права и отговорности в отношенията помежду си и със своите деца по отношение на сключването на брака, по време на брака и при неговото разтрогване. Този член не представлява пречка държавите да предприемат необходимите мерки за защита на интересите на децата.

ЧЛЕН 6

Териториален обхват

1. При подписването или при депозирането на ратификационния си документ или на документа за приемане или утвърждаване всяка държава може да посочи територията или териториите, по отношение на които се прилага този Протокол, като определи мерки, с помощта на които тя се задължава да осъществява разпоредбите на Протокола на съответната територия или територии.
2. Всяка държава може по всяко време след това чрез декларация, изпратена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да разшири действието на този Протокол по отношение на всяка друга територия, посочена в декларацията. Протоколът влиза в сила по отношение на тази територия на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от два месеца от датата на получаване на съответната декларация от Генералния секретар.
3. Всяка декларация, направена в съответствие с предходните два параграфа, може да бъде оттеглена или изменена в частта ѝ, засягаща която и да е от посочените в нея територии, чрез уведомяване на Генералния секретар. Оттеглянето или изменението влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от два месеца от датата на получаване на съответното уведомление от Генералния секретар.
4. Декларация, направена в съответствие с този член, се счита за направена в съответствие с параграф 1 на член 56 на Конвенцията.
5. Територията на всяка държава, по отношение на която Протоколът се прилага по силата на ратифицирането, приемането или утвърждаването му, и всяка територия, по отношение на която Протоколът се прилага по силата на

декларация, направена от тази държава в съответствие с този член, се смятат за отделни територии за целите на прилагането на термина „територия на дадена държава“ в член 1.

6. Всяка държава, направила декларация в съответствие с параграф 1 или 2 на този член, може по всяко време след това да декларира по отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетенцията на Съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица в съответствие с член 34 на Конвенцията във връзка с членове 1 до 5 на този Протокол.

ЧЛЕН 7

Връзка с Конвенцията

Държавите страни по този Протокол ще считат членове 1 до 6 на този Протокол като допълнителни членове на Конвенцията и всички разпоредби на Конвенцията се прилагат съответно.

ЧЛЕН 8

Подписване и ратифициране

Този Протокол е открит за подписване от държавите-членки на Съвета на Европа, подписали Конвенцията. Той подлежи на ратифициране, приемане или утвърждаване. Държава-членка на Съвета на Европа не може да ратифицира, приеме или утвърди този Протокол, без да е ратифицирала или едновременно с това да ратифицира Конвенцията. Ратификационните документи и документите за приемане или утвърждаване се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

ЧЛЕН 9

Влизане в сила

1. Този Протокол влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от два месеца от датата, на която седем от държавите-членки на Съвета на Европа ще са станали страни по този Протокол в съответствие с разпоредбите на член 8.
2. По отношение на държава-членка, която впоследствие изрази съгласие да стане страна по този Протокол, той влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от два месеца от датата на депозиране на ратификационния документ или на документа за приемане или утвърждаване.

ЧЛЕН 10

Функции на депозитария

Генералният секретар на Съвета на Европа информира всички държави-членки на Съвета на Европа за:

- a) всяко подписване;
- b) депозирането на всеки ратификационен документ или документ за приемане или утвърждаване;
- c) датите на влизане в сила на този Протокол в съответствие с членове 6 и 9;
- d) всяко друго действие, уведомление или съобщение, имащо отношение към този Протокол.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха този Протокол.

Съставен в Страсбург на 22 ноември 1984 година на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия на всяка държава-членка на Съвета на Европа.

Протокол № 12

към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи

Рим, 4.XI.2000 г.

Протокол № 12 не е ратифициран от Република България.

Държавите-членки на Съвета на Европа, подписали този Протокол,

вземайки предвид основния принцип, съгласно който всички хора са равни пред закона и имат право на равна законова защита;

решени да предприемат нови действия за насърчаване на равнопоставеността на всички хора посредством колективни гаранции за обща забрана на дискриминацията по силата на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 година (по-нататък наричана „Конвенцията“);

потвърждавайки, че принципът на недискриминация не представлява пречка държавите страни по този Протокол да предприемат мерки с цел насърчаване на пълното и ефективно равенство, при условие, че са налице обективни и разумни основания за вземането на тези мерки,

се договориха за следното:

ЧЛЕН 1

Обща забрана на дискриминацията

1. Упражняването на всяко право, предвидено в закона, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имуществено, рождение или друг някакъв признак.
2. Никой не може да бъде дискриминиран от който и да е орган на властта на каквото и да е основание, включително посочените в параграф 1.

ЧЛЕН 2

Териториален обхват

1. При подписването или при депозирането на ратификационния си документ или на документа за приемане или утвърждаване всяка държава може да посочи територията или териториите, по отношение на които се прилага този Протокол.
2. Всяка държава може по всяко време след това чрез декларация, изпратена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да разшири действието на този Протокол по отношение на всяка друга територия, посочена в декларацията. Протоколът влиза в сила по отношение на тази територия на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от три месеца от датата на получаване на съответната декларация от Генералния секретар.
3. Всяка декларация, направена в съответствие с предходните два параграфа, може да бъде оттеглена или изменена в частта ѝ, засягаща която и да е от посочените в нея територии, чрез

уведомяване на Генералния секретар на Съвета на Европа. Оттеглянето или изменението влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от три месеца от датата на получаване на съответното уведомление от Генералния секретар.

4. Декларация, направена в съответствие с този член, се счита за направена в съответствие с параграф 1 на член 56 на Конвенцията.

5. Всяка държава, направила декларация в съответствие с параграф 1 или 2 на този член, може по всяко време след това да декларира по отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетентията на Съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица в съответствие с член 34 на Конвенцията във връзка с член 1 на този Протокол.

ЧЛЕН 3

Връзка с Конвенцията

Държавите страни по този Протокол ще считат членове 1 и 2 на този Протокол като допълнителни членове на Конвенцията и всички разпоредби на Конвенцията се прилагат съответно.

ЧЛЕН 4

Подписване и ратифициране

Този Протокол е открит за подписване от държавите-членки на Съвета на Европа, подписали Конвенцията. Той подлежи на ратифициране, приемане или утвърждаване. Държава-членка на Съвета на Европа не може да ратифицира, приеме или утвърди този Протокол, без да е ратифицирала или едновременно с това да ратифицира Конвенцията. Ратификационните документи и документите за приемане или утвърждаване се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

ЧЛЕН 5

Влизане в сила

1. Този Протокол влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от три месеца от датата, на която десет от държавите-членки на Съвета на Европа ще са станали страни по този Протокол в съответствие с разпоредбите на член 4.

2. По отношение на държава-членка, която впоследствие изрази съгласие да стане страна по този Протокол, той влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от три месеца след датата на депозиране на ратификационния документ или на документа за приемане или утвърждаване.

ЧЛЕН 6

Функции на депозитара

Генералният секретар на Съвета на Европа всички държави-членки на Съвета на Европа за:

- a) всяко подписване;
- b) депозирането на всеки ратификационен документ или документ за приемане или утвърждаване;
- c) датите на влизане в сила на този Протокол в съответствие с членове 2 и 5;
- d) всяко друго действие, уведомление или съобщение, имащо отношение към този Протокол.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха този Протокол.

Съставен в Рим на 4 ноември 2000 година на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверени копия на всяка държава-членка на Съвета на Европа.

Протокол № 13

към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, относно премахването на смъртното наказание при всички обстоятелства

Вилнюс, 3.V.2002 г.

Държавите-членки на Съвета на Европа, подписали този Протокол,

убедени, че правото на живот на всеки представлява основна ценност в едно демократично общество и че премахването на смъртното наказание е от изключителна важност за защитата на това право и за цялостното признаване на вроденото достойнство на всички човешки същества;

желаейки да засилят защитата на правото на живот, гарантирано от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 година (наричана по-нататък „Конвенцията“);

отбелязвайки, че Протокол № 6 към Конвенцията относно премахването на смъртното наказание, подписан в Страсбург на 28 април 1983 година, не изключва смъртното наказание по отношение на действия, извършени по време на война или на непосредствена опасност от война;

решени да предприемат окончателната стъпка, за да премахнат смъртното наказание при всички обстоятелства,

се договориха за следното:

ЧЛЕН 1

Премахване на смъртното наказание

Смъртното наказание се премахва. Никой не може да бъде осъден на такова наказание, нито екзекутиран.

ЧЛЕН 2

Забрана за дерогиране

Не се допуска освобождаване от изпълнението на задълженията по този Протокол на основание член 15 от Конвенцията.

ЧЛЕН 3

Забрана за резерви

Не се допускат резерви по отношение на разпоредбите на този Протокол на основание член 57 от Конвенцията.

ЧЛЕН 4

Териториален обхват

1. При подписването или при депозирането на ратификационния си документ или на документа за приемане или утвърждаване всяка държава може, да посочи територията или териториите, по отношение на които се прилага този Протокол.

2. Всяка държава може по всяко време след това чрез декларация, изпратена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да разшири действието на този Протокол по отношение на всяка друга територия, посочена в декларацията. Протоколът влиза в сила по отношение на тази територия на първия ден

от месеца, който следва изтичането на срок от три месеца от датата на получаване на съответната декларация от Генералния секретар.

3. Всяка декларация, направена в съответствие с предходните два параграфа, може да бъде оттеглена или изменена в частта ѝ, засягаща която и да е от посочените в нея територии, чрез уведомяване на Генералния секретар. Оттеглянето или изменението влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от три месеца от датата на получаване на съответното уведомление от Генералния секретар.

ЧЛЕН 5

Връзка с Конвенцията

Държавите страни по този Протокол ще считат членове 1 до 4 на този Протокол като допълнителни членове на Конвенцията и всички разпоредби на Конвенцията се прилагат съответно.

ЧЛЕН 6

Подписване и ратифициране

Този Протокол е открит за подписване от държавите-членки на Съвета на Европа, подписали Конвенцията. Той подлежи на ратифициране, приемане или утвърждаване. Държава-членка на Съвета на Европа не може да ратифицира, приеме или утвърди този Протокол, без да е ратифицирала или едновременно с това да ратифицира Конвенцията. Ратификационните документи и документите за приемане или утвърждаване се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

ЧЛЕН 7

Влизане в сила

1. Този Протокол влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от три месеца от датата, на която десет от държавите-членки на Съвета на Европа ще са станали страни по този Протокол в съответствие с разпоредбите на член 6.
2. По отношение на държава-членка, която впоследствие изрази съгласие да стане страна по този Протокол, той влиза в сила на първия ден от месеца, който следва изтичането на срок от три месеца от датата на депозиране на ратификационния документ или на документа за приемане или утвърждаване.

ЧЛЕН 8

Функции на депозитаря

Генералният секретар на Съвета на Европа информира всички държави-членки на Съвета на Европа за:

- a) всяко подписване;
- b) депозирането на всеки ратификационен документ или документ за приемане или утвърждаване;
- c) датите на влизане в сила на този Протокол в съответствие с членове 4 и 7;
- d) всяко друго действие, уведомление или съобщение, имащо отношение към този Протокол.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха този Протокол.

Съставен във Вилнюс на 3 май 2002 година на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар изпраща заверено копие на всяка държава-членка на Съвета на Европа.

Протокол № 16

към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи

Страсбург, 2.X.2013 г.

Държавите-членки на Съвета на Европа и другите Високодоговарящи страни по Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 година (по-нататък наричана „Конвенцията“), подписали настоящия Протокол; имайки предвид разпоредбите на Конвенцията, и по-конкретно член 19, който създава Европейския съд по правата на човека (по-нататък наричан „Съдът“);

считайки, че разширяването на компетентността на Съда да дава съществателни мнения ще повиши взаимодействието между Съда и националните власти, и така ще консолидира прилагането на Конвенцията, в съответствие с принципа на субсидиарност;

имайки предвид Мнение №285 (2013), прието от Парламентарната асамблея на Съвета на Европа на 28 юни 2013 година,

се договориха за следното:

ЧЛЕН 1

1. Най-висшите съдилища на Високодоговаряща страна, посочени в съответствие с член 10, могат да отправят до Съда искания за съществателни мнения по принципни въпроси, отнасящи се до тълкуването или прилагането на правата и свободите, определени в Конвенцията или протоколите към нея.
2. Запитващият съд може да поиска съществателно мнение само в рамките на висящо пред него дело.

3. Запитващият съд следва да мотивира своето искане и да представи релевантните правни и фактически данни за висящото дело.

ЧЛЕН 2

1. Състав от петима съдии от Голямата камера решава дали да приеме искането за съществателно мнение съобразно член 1. Отказът на състава да приеме искането се мотивира.

2. Ако съставът приеме искането, Голямата камера се произнася със съществателното мнение.

3. Съставът от петима съдии и Голямата камера, споменати по-горе, включват по право съдията, избран по отношение на Високодоговарящата страна, чийто съд е отправил искането. При липса на такъв съдия или при невъзможност да участва в делото, в качеството на съдия заседава лице, избрано от председателя на Съда от списък, предоставен предварително от тази страна.

ЧЛЕН 3

Комисарят по правата на човека на Съвета на Европа и Високодоговарящата страна, чийто съд е отправил искането, имат право да представят писмени становища и да участват в заседанията по делото. Председателят на Съда може, в интерес на доброто правораздаване, да покани всяка друга Високодоговаряща страна или друго лице да представи писмено становище или да участва в заседанията по делото.

ЧЛЕН 4

1. Съвещателните мнения се мотивират.
2. Ако съвещателното мнение не изразява, изцяло или отчасти, единодушното становище на съдиите, всеки съдия има право да изрази особено мнение.
3. Съвещателните мнения се съобщават на поискалия ги съд и на съответната Високодоговаряща страна.
4. Съвещателните мнения се публикуват.

ЧЛЕН 5

Съвещателните мнения не са обвързващи.

ЧЛЕН 6

Високодоговарящите страни ще считат членове 1 до 5 на този Протокол като допълнителни членове на Конвенцията и всички разпоредби на Конвенцията се прилагат съответно.

ЧЛЕН 7

1. Този Протокол е открит за подписване от Високодоговарящите страни по Конвенцията, които могат да изразят съгласието си да бъдат обвързани от него чрез:
  - а) подписване без последващо ратифициране, приемане или утвърждаване; или
  - б) подписване, подлежащо на ратифициране, приемане или утвърждаване, последвано от ратифициране, приемане или утвърждаване.
2. Документите за ратификация, приемане или утвърждаване се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

ЧЛЕН 8

1. Този Протокол влиза в сила на първия ден на месеца, който следва изтичането на три месеца от датата, на която десет Високодоговарящи страни по Конвенцията са изразили съгласието си да бъдат обвързани от Протокола в съответствие с разпоредбите на член 7.
2. По отношение на Високодоговаряща страна по Конвенцията, която изрази съгласието си да бъде обвързана от този Протокол впоследствие, той влиза в сила на първия ден на месеца, който следва изтичането на срок от три месеца от датата, на която страната е изразила съгласието си да бъде обвързана от Протокола в съответствие с разпоредбите на член 7.

ЧЛЕН 9

Не се допускат резерви по отношение на разпоредбите на този Протокол на основание член 57 от Конвенцията.

ЧЛЕН 10

При подписването или при депозирането на документа за ратификация, приемане или утвърждаване, всяка Високодоговаряща страна по Конвенцията посочва съдилищата за целите на член 1, параграф 1, от този Протокол чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа. Тази декларация може да се промени по всяко време по същия начин.

ЧЛЕН 11

Генералният секретар на Съвета на Европа уведомява държавите-членки на Съвета на Европа и другите Високодоговарящи страни по Конвенцията за:

- a) всяко подписване;
- b) депозирането на всеки документ за ратифициране, приемане или утвърждаване;
- c) датите на влизане в сила на този Протокол в съответствие с член 8;
- d) всяка декларация, направена по силата на член 10; и
- e) всяко друго действие, уведомление или съобщение, имащо отношение към този Протокол.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха този Протокол.

Съставен в Страсбург на 2 октомври 2013 година на френски и английски език, като и двата текста имат еднаква сила, в единствен екземпляр, който остава на съхранение в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар на Съвета на Европа изпраща заверено копие на всяка държава-членка на Съвета на Европа и на другите Високодоговарящи страни по Конвенцията.

ЕВРОПЕЙСКА КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg cedex

www.echr.coe.int

BUL